

Waldemar NADOLSKI*, Robert KRASOWSKI**,
Iwona PEZDAN-ŚLIŻ***, Marta PRZYDZIAŁ***

Sport saneczkowo-bobslejowy w Zakopanem do 1939 roku

Streszczenie

Początki saneczkarstwa w Zakopanem, a właściwie w całej Galicji, sięgały 1900 r. i były związane z działalnością Eugeniusza Piaseckiego na łamach czasopisma „Przegląd Zakopiański”. Opublikował w nim szereg artykułów o sportach zimowych, w tym saneczkarstwie w Zakopanem. Jego poglądy podchwyciła ówczesna elita zakopiańska, która doprowadziła do założenia „Towarzystwa Sportowego w Zakopanem”. Przed I wojną światową tor w Kuźnicach był, oprócz torów lwowskich, jedynym długim obiektem umożliwiającym organizowanie zawodów saneczkarsko-bobslejowych. Dzięki temu od początku XX w. na długie lata stał się areną zmagania sportowców z całej Polski.

Tematyka sportu saneczkowo-bobslejowego w Zakopanem, a w szczególności kwestie związane z budową, zagospodarowaniem i działalnością torów saneczkowych były do tej pory poruszane dosyć sporadycznie. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie sportu saneczkowo-bobslejowego w Zakopanem, ze szczególnym uwzględnieniem rywalizacji na torze w Kuźnicach do 1939 roku.

Słowa kluczowe: sport, saneczkarstwo, bobsleje, Zakopane.

Początki saneczkarstwa w Zakopanem, a właściwie w całej Galicji, sięgały 1900 r. i były związane z propagandową działalnością dra Eugeniusza Piaseckiego na łamach czasopisma „Przegląd Zakopiański”, w którym publikował szereg artykułów o znaczeniu sportów zimowych, w tym i saneczkarstwa. Eugeniusz Piasecki jako prowadzący zakład ortopedyczny doskonale rozumiał znaczenie i rolę sportu uzdrowiskowego na początku XX w. Jego hasła podchwyciła ówczesna elita zakopiańska, która w listopadzie 1901 r. doprowadziła do zało-

* Dr, Niepubliczne Centrum Edukacji, Limanowa.

** Dr, Wydział Nauk Społecznych i Technicznych, Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim.

*** Dr, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Wychowania Fizycznego.

żenia „Towarzystwa Sportowego w Zakopanem”. Rok później Towarzystwo uprawiało już saneczkarstwo w Modrzejowie, a w 1903 r. odkryto walory drogi z Kuźnic i tam praktykowano zjazdy sankami¹.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie sportu saneczkowo-bobslejowego w Zakopanem, ze szczególnym uwzględnieniem rywalizacji na torze w Kuźnicach do 1939 r. Tematyka sportu saneczkowo-bobslejowego na terenie objętym badaniem, a w szczególności kwestie związane z budową, zagospodarowaniem i działalnością torów saneczkowych były do tej pory poruszane dosyć sporadycznie. Informacje o największym znaczeniu poznawczym można odnaleźć przede wszystkim w regionalnej prasie i czasopismach, z całą pewnością można zatem stwierdzić, że zagadnienia sportu saneczkowo-bobslejowego w Zakopanem do 1939 r. nie doczekały się syntetycznego opracowania.

W pracy podstawową metodą badawczą była krytyczna analiza źródeł historycznych. Ponadto posłużono się metodą indukcyjną, dedukcyjną oraz metodą syntezy. W opracowaniu postawiono następujące problemy badawcze:

1. W jakim stopniu społeczność zakopiańska uczestniczyła w zawodach saneczkowo-bobslejowych?
2. Jaki kształt przybierała działalność sportowa na torach saneczkowo-bobslejowych w Zakopanem, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii związanych z ich budową i zagospodarowaniem?
3. W jaki sposób Zakopane pozyskiwało środki finansowe na budowę oraz modernizację istniejących torów saneczkowo-bobslejowych?

Nowy rozdział w rozwoju saneczkarstwa w Zakopanem należy utożsamiać z działalnością Mariusza Zaruskiego, który od 1908 r. podejmował starania o wybudowanie w Zakopanem toru saneczkowo-bobslejowego². W Zakopanem uprawiano jazdę na bobslejach od ok. 1910 r. Jako tor bobslejowy i saneczkowy służyła droga jezdną z Kuźnic lub nawet Kalatówek, ale zdarzały się tu wypadki, nawet śmiertelne, gdyż droga ta była użytkowana w zimie także przez sanie konne. Jazda bobslejami i saneczkami na tej drodze została więc zakazana. Inicjatorem zbudowania w Zakopanem specjalnego toru bobslejowego (z Kuźnic do pomnika Chałubińskiego) był Wincenty Szymborski w październiku 1910 r. Sprawą tą zajęła się następnie Sekcja Narciarska Towarzystwa Tatrzańskiego. Z jej inicjatywy pierwszy projekt toru (z Kalatówek do „Księżówki”, dawniej „Adasiówki”) sporządził Alojzy Jost w lutym 1911 r. Jednakże tor został zbudowany dopiero dwa lata później, w 1913 r., przez zarząd dóbr Władysława hr. Zamoyskiego (właściciela terenu), wg projektu Alojzego Josta i Józefa Ramsa³.

¹ „Przegląd Zakopiański” 1900, nr 50, s. 463; „Przegląd Zakopiański” 1901, nr 4, s. 28; „Przegląd Zakopiański” 1901, nr 5, s. 37; „Nowa Reforma” 1903, nr 34, s. 1.

² K. Szujewski, *Początki sportów zimowych*, [w:] www.sportowahistoria.pl/index.php/10-artykuly/sport/108-poczatki-sportow-zimowych [stan z 25.08.2013].

³ www.zamoyski.pl/index.php/szlak-zamoyskiego/przewodnikow-tatrzańskich?showall=&start=2 [stan z 15.10.2013].

Zaczynał się przy drodze z Kuźnic na Kalatówki, nieco powyżej obecnej dolnej stacji kolei linowej na Kasprowy Wierch. Biegł on w dół zboczami Krokwi kilkoma serpentynami (za budynkiem stacji kolejki), a potem już prawie prosto wzdłuż drogi jezdnej, kończąc się nieco powyżej Murowanicy⁴. Długość toru wynosiła 1740 m. Pierwsza rywalizacja bobslejowa na torze w Kuźnicach miała miejsce 6 stycznia 1914 r., w czterech kategoriach: bobsleje dwu-, trzy-, cztero- i sześciuosobowe⁵. Sekcja Narciarska Towarzystwa Tatrzańskiego⁶ przeprowadziła kolejne zawody saneczkarsko-bobslejowe 2 lutego 1914 r.⁷ Lutowe zawody odbywały się w połączeniu z rywalizacją narciarską, zgromadziły łącznie ponad 150 sportowców, którym przypatrywało się około 3 tys. widzów. Atrakcją sportową był wyścig bobslejowy, który relacjonował korespondent krakowskiego „Ilustrowanego Kuryera Codziennego”:

z zawrotną szybkością pędzą po torze kuźnickim olbrzymie boby, coraz to w innej znajdując się pozycji, już to pędzą po ścianie, na krzywiznach, prostopadłej, już to bob leży na pasażerach⁸.

Fot. 1. Drugie zawody saneczkarsko-bobslejowe na torze w Kuźnicach 2 lutego 1914 r.

Źródło: „Nowości Ilustrowane” 1914, nr 6.

⁴ *Bobslejowy sport*, [w:] www.z-ne.pl/t/haslo,384,bobslejowy_sport.html [stan z 25.08.2013].

⁵ www.zamoyski.pl/index.php/szlak-zamoyskiego/przewodnikow-tatrzańskich?showall=&start=2 [stan z 15.10.2013].

⁶ Zob. W. Krygowski, *Polskie Towarzystwo Tatrzańskie a rozwój narciarstwa w Polsce*, „Wierchy” 1948, nr 18; A. Liberak: *80 lat SNPTT*, „Podtatrze” 1987, nr 30.

⁷ „Nowości Ilustrowane” 1914, nr 6, s. 8; „Nowości Ilustrowane” 1914 nr 8, s. 16.

⁸ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1914, nr 29, s. 3.

Wybuch I wojny światowej zahamował działalność toru w Kuźnicach, dopiero w styczniu 1920 r. planowano ponownie go uruchomić i udostępnić rzeszom sportowców. Pod koniec lutego 1920 r. noszono się z zamiarem zorganizowania, przy okazji pierwszych polskich państwowych zawodów narciarskich, wyścigów bobslejowych i saneczkowych⁹. O realizacji tych planów nic nie wiadomo, ale pod koniec 1921 r., w drugim dniu Świąt Bożego Narodzenia, tor w Kuźnicach cieszył się już dużym powodzeniem. Niestety, już wówczas odnotowano, na szczęście niegroźne, wypadki¹⁰.

„Przegląd Sportowy” uważał jednak, że tor bobslejowy w Zakopanem nie cieszył się zbyt dużą popularnością

powodem tego są dwa momenty: bezwarunkowo za wysokie ceny oraz brak fachowego kierownika, który by umiał tor utrzymać w należytym stanie. Wiraże, szczególnie na dole, gdzie bob ma szaloną szybkość, są stanowczo za małe, bo nie przekraczają pół metra wysokości¹¹.

Tygodnik sportowy sugerował przekazanie kierownictwa toru w ręce np. Huberta lub Knapczyka, znanych zakopiańskich sportowców¹².

Fot. 2. Zawody z 15 stycznia 1922 r., zwycięska osada Huberta z Zakopanego

Źródło: „Nowości Illustrowane” 1922, nr 9.

⁹ „Nowości Illustrowane” 1920, nr 3, s. 10.

¹⁰ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1921, nr 354, s. 7.

¹¹ „Przegląd Sportowy” 1922, nr 3, s. 10.

¹² Tamże.

15 stycznia 1922 r. na zakopiańskim torze odbyły się zawody saneczkowo-bobslejowe, w których brali udział przeważnie zawodnicy startujący wcześniej w konkurencjach narciarskich. W rywalizacji 8 załóg sześciuosobowych pierwsze miejsce zajęła ekipa Huberta z Zakopanego, przed załogami Romana Łuszczyńskiego i Zygmunta Łuszczyńskiego ze Lwowa. W konkurencji ekip czteroosobowych brało udział 12 załóg. Pierwsze miejsce zajął Lange z Warszawy, przed Pruszczańskim i Kowalskim z Zakopanego. W konkurencji trzyosobowej na starcie stanęło 10 załóg. Zwyciężył Hawranek z Zakopanego, przed Zygmuntem Łuszczyńskim i Koźmińskim. Warunki atmosferyczne podczas zawodów były fatalne, wiatr halny i odwilż bardzo utrudniała rywalizację, po upadku załoga węgierska nie dotarła do mety, a Czesi w ogóle nie wzięli udziału w zawodach¹³.

Gorszy wynik braci Łuszczyńskich skomentowała prasa lwowska, pisząc:

porażka braci Romana, Stefana i Zygmunta Łuszczyńskich, występujących poprzednio często pod pseudonimem „Bambusów” i rekordzistów na tym torze dla bobów sześciuosobowych była istną sensacją. Winien tu wiatr halny i losowanie, bo wylosowali ostatnie miejsca, więc musieli jechać na rozbitym zupełnie torze i o zupełnym zmierzchu, a nadto i okoliczność, iż bob pana Hersego, na którym rokrocznie startowali, uległ pęknięciu linewki przy wolancie, musieli więc użyć innego, na którym poprzednio nie jeździli. I tak czas ich różni się od pierwszego o 1,6 s.¹⁴

Kolejne zmagania saneczkowo-bobslejowe miały miejsce 22 stycznia 1922 r. Tym razem przy pięknej pogodzie startowały 22 osady. W grupie bobów sześciuosobowych pierwsze miejsce zajął ponownie Hubert, który pokonał dystans prawie 1800 m w czasie 2.16 min przed Kowalskim. W konkurencji bobów drewnianych czteroosobowych zwyciężył Choroszczakowski w czasie 2.32 min, przed Hawrankiem w czasie 2.56 min. W rywalizacji osad trzyosobowych wygrał Zgliszczewski w czasie 2.32 min. Konkurs biegu saneczkowego dwuosobowego zakończył się sukcesem Łasia, który dotarł do mety w czasie 3 min¹⁵.

29 stycznia 1922 r. odbyły się w Kuźnicach kolejne zawody, w których brali udział wyłącznie juniorzy. W konkurencji bobów sześciuosobowych pierwsze miejsce zajął Januszkowski (Kresy Wschodnie), który pokonał dystans w czasie 2.10 min. Drugie miejsce zajął Alfons Lorek (Zakopane) w czasie gorszym o 7 sekund od zwycięzcy. W konkurencji bobslejów czteroosobowych zwyciężył Lorek (Zakopane), drugie miejsce zdobył Szymański (Wolsztyn, Wielkopolska). Z kolei wyścig saneczkarzy zakończył się sukcesem Zygmunta Leinsteina (Zakopane), który przybył do mety w czasie 2.20 min. Drugie miejsce przypadło Suleji (Zakopane) w czasie 2.55 min. Ponadto 12 lutego tego roku planowano rozegrać zawody o mistrzostwo Zakopanego, a 20 lutego międzynarodowe za-

¹³ „Nowości Illustrowane” 1922, nr 9, s. 4.

¹⁴ „Wiek Nowy” 1922, nr 6226, s. 5.

¹⁵ „Przegląd Sportowy” 1922, nr 3, s. 10.

wody bobslejowe. Być może te konkursy nie doszły do skutku, bo ówczesna prasa nic o nich nie wspominała¹⁶.

Kolejne zawody saneczkowo-bobslejowe w Kuźnicach, o których wspomniano w prasie, odbyły się dopiero w 1925 r. Nie podano jednak żadnych rezultatów¹⁷.

Fot. 3. Zawody saneczkowo-bobslejowe w Zakopanem w 1925 r.

Źródło: „Nowości Ilustrowane” 1925, nr 9.

Tor w Kuźnicach coraz rzadziej pojawiał się w sprawozdaniach prasowych jako arena zmagania sportowych. Było to spowodowane jego złym stanem technicznym. Problem dostrzegali działacze sportowi Wydziału Wychowania Fizycznego Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego, którzy w 1928 r., w wyniku dyskusji i narad postulowali budowę toru bobslejowego w Zakopanem. Na inwestycję planowano przeznaczyć 50 tys. zł¹⁸.

Z pewnością wykonano jednak tylko modernizację toru w Kuźnicach, ponieważ w styczniu 1929 r. odbyły się tam zawody saneczkowo-bobslejowe. Prasa podkreślała, że pierwsze od szeregu lat zawody zorganizował zakopiański klub RKS „Giewont”. W biegu saneczek jedynek pierwsze miejsce zajął Hazrańek, a drugie Olszewski. Wyścig saneczek dwuosobowych zakończył się sukce-

¹⁶ „Przegląd Sportowy” 1922, nr 6, s. 6–7.

¹⁷ „Nowości Ilustrowane” 1925, nr 9, s. 4.

¹⁸ „Wiek Nowy” 1928, nr 7960, s. 12.

sem Hazranka przed Henochem. Konkurs saneczek trzyosobowych przyniósł zwycięstwo Koprowskiemu („Giewont”) przed Manglelem („Hakoah”). Rywalizacja czteroosobowych załóg bobslejowych zakończyła się zwycięstwem Szyszłowicza, który pokonał Spada i Śmiechowskiego. W konkurencji ponad czteroosobowych załóg bobslejowych zwycięstwo odniósł Darowski przed Bardzińskim¹⁹.

Fot. 4. Zawody saneczkowo-bobslejowe w Zakopanem w dniu 2 lutego 1929 r.

Źródło: „Przegląd Sportowy” 1929, nr 8.

Kolejne zawody saneczkowo-bobslejowe odbyły się 2 lutego 1929 r. przed międzynarodowymi zawodami FIS²⁰. Mimo że zapowiadany był występ zawodników zagranicznych, w zawodach brała udział tylko grupa najlepszych zawodników z Polski. W biegu saneczek jedynek i dwójek zwyciężył Koprowski z czasem 2.24 min i 2.42,5 min, zawody saneczek trzyosobowych przyniosły sukces Gałkowi, który zwyciężył z czasem 2.20 min. W rywalizacji bobów trzy-, cztero- i pięcioosobowych triumfował Szyszłowicz z czasem 2.01, 2.03 i 2.07 min. Zmagania bobów sześćoosobowych zakończyły się sukcesem Darowskiego, który wygrał z czasem 2.02 min. W ogólnej klasyfikacji zawodów pierwsze miejsce zajął Szyszłowicz²¹.

Jeszcze w 1929 r. Komitet Imprez Sportowych w Zakopanem podjął decyzję o wydierżawieniu toru saneczkowo-bobslejowego od fundacji kórnickiej na

¹⁹ „Ilustrowany Kurjer Codzienny” 1929, nr 20, s. 12; „Stadion” 1929, nr 4, s. 2.

²⁰ Zob. www.fis-ski.com [stan z 15.09.2013].

²¹ „Przegląd Sportowy” 1929, nr 8, s. 4; „Ilustrowany Kurjer Codzienny” 1929, nr 42, s. 4; „Stadion” 1929, nr 7, s. 15.

okres 10 lat²². Od tego czasu tor przeszedł kolejną modernizację, w zależności od potrzeb skracano lub wydłużano długość toru, od 1500 m do 1860 m. Nowy rozdział w historii toru w Kuźnicach był związany z powstaniem pierwszego w Polsce Klubu Saneczkowego (KS) „Tatry”. Klub rozpoczął działalność 4 lutego 1932 r., już tydzień później Komitet Imprez Sportowych powierzył mu organizację międzynarodowych zawodów saneczkowych. Najlepszymi zawodnikami „Tatr” byli: Choroszczakowski, Filipowski, Meztler, Zahorski, Giselt, Spiro, Halicz i Salnikow²³.

Wspomniane pierwsze międzynarodowe zawody saneczkowo-bobslejowe w Zakopanem odbyły się przy udziale ponad 40 zawodników. Największa rywalizacja toczyła się w biegu jedynek – 25 osób, zwyciężył reprezentant Czech Preisler (HDW) z czasem 1.51,6 min, przed Posseltem (HDW) z czasem 1.57,9 min i Scheinflugiem (Austria) z czasem 2.00,6 min. Najlepszym z Polaków był Rączkiewicz (KTH Krynica), który zajął 7 miejsce. W wyścigu dwójek na startcie stanęło 10 ekip. Zwyciężyli reprezentanci Czech: Posselt – Kopal (HDW) z czasem 1.53,2 min, przed Preisnerem i Tauberem (HDW) z czasem 1.54,2 min. Trzecie i czwarte miejsce zajęli Austriacy: Scheinflug – Preiner i Guslinger – Losert. Piąte miejsce zajęła para Żarlikowski – Wiśniewski z Krynicy. W biegu skeletonów brało udział 4 zawodników. Zwyciężył Koprowski z Zakopanego z czasem 2.04,2 min. Bieg jedynek kobiet zakończył się triumfem Felicji Hensch z Austrii, która pokonała Helenę Witkowską z Krynicy. Jedyny na startcie bob, prowadzony przez Salnikowa, uzyskał czas 1.47 min (rekord trasy 1500 m)²⁴.

Jesienią 1932 r. przedstawiciele „Makkabi”²⁵, w obliczu zbliżającej się w Zakopanem „Makkabiady”, przeprowadzili wizytację toru w Kuźnicach. Tor miał być areną zmagani saneczkarskich sportowców żydowskich z całego świata²⁶. W przeglądzie infrastruktury brał udział Roman Loteczko, najwybitniejszy znawca saneczkarskiego w Polsce, oraz prezes Klubu Saneczkarskiego „Tatry” pan Cichocki. Ustalono zakres prac, jaki należy wykonać, aby tor mógł funkcjonować na dobrym poziomie²⁷.

Odnowiony tor służył sportowcom żydowskim podczas I Zimowych Igrzysk Związku „Makkabi”, które odbywały się w dniach 2–5 lutego 1933 r. w Zakopanem. Wcześniej, 28 stycznia tego roku, odbyła się próba generalna obiektu. Spotkały się dwa kluby „Makkabi” i „Tatry”²⁸. W biegu jedynek startowało 11 za-

²² „Nowy Dziennik” 1929, nr 278, s. 11.

²³ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1932, nr 38, s. 9.

²⁴ „Sport Zimowy” 1932, nr 3, s. 60; „Słowo Polskie” 1932, nr 51, s. 9.

²⁵ Zob. J. Rokicki, P. Godlewski, *Zarys rozwoju sportu żydowskiego na ziemiach polskich*, [w:] T. Jurek (red.), *Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku*, Gorzów Wlkp. 2007.

²⁶ Zob. D. Jakubowicz D. (red.), *Księga pamiątkowa byłych gmin żydowskich Wadowic, Andrychowa, Kalwarii i Myślenic*, Izrael 1968 (dostęp MHE).

²⁷ „Nowy Dziennik” 1929, nr 287, s. 8.

²⁸ M. Rympel, *Słowo o Żydach krakowskich w okresie międzywojennym (1918–1939)*, [w:] J. Gintel (red.), *Kopiec wspomnień. Kraków 1890–1939*, Kraków 1964, s. 583–590.

wodników. Zwyciężył Maks Enker („Makkabi” Krynica) z czasem 1.57,9 min przed Zahorskim („Tatry”) z czasem 2.02 min i Manglelem (Makkabi” Zakopane) z czasem 2.09 min. W biegu dwójek triumfowali Mangel i Still („Makkabi” Zakopane) z czasem 1.58,5 min przed Koprowskim i Koroną („Tatry”) z czasem 2.05 min²⁹.

W dniu 4 marca 1933 r. odbyły się wewnętrzklubowe zawody saneczkowo-bobslejowe klubu „Tatry”, które jednak przeprowadzono w trudnych warunkach pogodowych, ze względu na panującą wówczas odwilż. W biegu saneczek jedynek zwyciężył Choroszczakowski z czasem 2.13,5 min, który pokonał Salnikowa z czasem 2.15,5 min, Zahorskiego z czasem 2.18,4 min, Filipowskiego z czasem 2.26 min i Koprowskiego z czasem 2.26 min. W konkurencji młodzików zwyciężył Józef Mędyk, który pokonał dystans z czasem 2.37 min. Bieg saneczek podwójnych zakończył się sukcesem Choroszczakowskiego z partnerem, którzy pokonali dystans z czasem 2.28 min. Drugie miejsce zajęła para Koprowski – Korona z czasem 2.35,5 min. W dwójkach mieszanych pierwsi na mecie zameldowali się Filipowski i Ochotnicka z czasem 2.29 min pokonując Sobelta i Minkiewiczową. Po południu rozegrano drugą część zawodów – biegi bobslejowe. W konkurencji dwójek zwyciężyła osada Łuszczka, uzyskując czas 2.46 min. Drugie miejsce zajął Wrześniak z czasem 3.47 min. W bobslejach trzyosobowych zwyciężyła osada Łasia z czasem 2.50 min pokonując załogę Salnikowa z czasem 3.55 min. Zawody bobslejowe stanowiły ciekawą atrakcję dla publiczności, w specjalnym biegu zawodnicy zapraszali widzów do udziału w zjeździe³⁰.

Kolejne międzyklubowe zawody odbyły się 2 lutego 1934 r. Organizatorem był KS „Tatry”, w rywalizacji brały jeszcze udział kluby krynickie: KTH i „Związek Strzelecki”. W zjeździe saneczkowych jedynek pierwsze miejsce wywalczył Witkowski (KTH) z czasem 1.51,5 min, przed Dzięczko (KTH) z czasem 1.52,6 min, i Rączkiewiczem (KTH) z czasem 1.52,8 min. Czwarte miejsce zajął Koprowski („Tatry”), piąty był Ciszewski („Związek Strzelecki”), szósty Janota („Związek Strzelecki”). Para Witkowski – Rączkiewicz (KTH) odniosła zwycięstwo w rywalizacji saneczkowych dwójek, uzyskując czas 1.46,1 min, przed parą Koprowski – Korona („Tatry”) z czasem 1.48 min, i Dzięczko – Witkowska (KTH) z czasem 1.50,1 min. Wyścig skeletonów zakończył się triumfem Witkowskiego (KTH) z czasem 1.50,1 min przed Leszem („Tatry”) z czasem 1.50,6 min i Dzięczko (KTH) z czasem 1.53,6 min. W zawodach brało udział 50 sportowców³¹.

Tor saneczkowo-bobslejowy w Kuźnicach przeszedł kolejną przebudowę przed sezonem zimowym 1934/35 r. Gmina uzdrowiska Zakopane była zmuszona dokonać modernizacji ze względu na powódź z lipca 1934 r., która wyrządzi-

²⁹ „Nowiny Codzienne” 1933, nr 33, s. 2.

³⁰ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1933, nr 65, s. 15–16.

³¹ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1934, nr 40, s. 9; „Nowiny Codzienne” 1934, nr 40, s. 2; „Przegląd Sportowy” 1934, nr 13, s. 8.

ła znaczne szkody w konstrukcji toru. Podczas nawałnicy koryto utworzonego potoku zniszczyło całkowicie łożysko toru. Podczas prac naprawczych w niektórych miejscach pogłębiono tor oraz zrekonstruowano wiraże tak, aby można było użytkować większe prędkości. Skrócono długość toru do 1450 m i ogrodzono teren³².

Dopiero 1 marca 1935 r. prasa informowała o kolejnych zawodach na torze w Kuźnicach. Miejscowy KS „Tatry” zorganizował zawody saneczkowe, w których wzięło udział 18 zawodników. W biegu jedynek zwyciężył Józef Łaś z czasem 3.53 min, przed Piwowarskim i Wrześniakiem, wszyscy reprezentowali KS „Strzelec” Zakopane. Poza konkursem zorganizowano wyścig bobów dwuosobowych. Pierwsze miejsce zajęła osada Wrześniaka i Hoły z czasem 2.42 min³³.

Coraz rzadziej odbywały się zawody w Kuźnicach, albo prasa nie poświęcała im już tyle miejsca. W każdym razie dopiero 21 lutego 1936 r. z okazji „Śnieżnych Zapustów” zorganizowano zawody saneczkowe dla gości. Wzięło w nich udział 45 zawodników. W kategorii skeletonów zwyciężył Edward Szczupalski z czasem 1.41 min. W konkursie saneczek jedynek wygrała Halina Gajewiczówna z czasem 1.54 min, przed Holschauer z czasem 2.25 min i Jarzębiak z czasem 2.31 min. W jeździe podwójnej pierwsze miejsce zajęła para Kisielewski – Ritterschild z czasem 2.18 min. Kolejne miejsca zajęli: Holschauer z czasem 2.30 min, Jarzębiak i Szczupalski z czasem 2.43 min. W roli sędziów i starterów wystąpili zawodnicy KS „Tatry”³⁴.

Dalszy ciąg zawodów saneczkowo-bobslejowych odbył się dwa dni później. W konkurencji skeletonów pierwsze miejsce zajął Mieczysław Szpiro z Łodzi, z czasem 2.24,8 min. Drugie miejsce zajął Wojciech Bursa z Zakopanego, z czasem 3.25 min. W biegu saneczek jedynek zwycięstwo odniósł Jan Staszal z czasem 2.42 min. W jeździe podwójnej pierwsze miejsce zajęli Jan Staszal i Mieczysław Szpiro z czasem 2.15,8 min. Kolejną konkurencją był wyścig dzieci w saneczkach trzyosobowych, zakończony triumfem Jerzego Wojciechowskiego, Stanisława Łojasa i Kazimierza Pacho z czasem 3.24,1 min. W zjeździe bobów dwuosobowych pierwsze miejsce zajęli Stanisław Wrześniak i Władysław Roj z czasem 2.17 min. Kolejne miejsca zajęli: Rudolf Michalec i Tadeusz Gawron z czasem 2.30 min. Rywalizacja bobslejów trzyosobowych zakończyła się sukcesem osady w składzie: Roman Gigas, Bolesław Noszkielewicz i Józef Daniel, z czasem 1.58,8 min³⁵.

Były to prawdopodobnie ostatnie udokumentowane zawody saneczkarsko-bobslejowe na torze w Kuźnicach przed wybuchem II wojny światowej. 3 lipca 1936 r. doszło do katastrofального oberwania chmury nad Jaworzynką. W następstwie kataklizmu ogromne masy wody zeszyły do Kunic, zagrażając nawet pobl-

³² „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1935, nr 6, s. 19.

³³ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1935, nr 62, s. 19.

³⁴ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1936, nr 57, s. 26.

³⁵ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1936, nr 58, s. 18.

skiej elektrowni. Aby ratować ważny obiekt, skierowano wodę w koryto toru saneczkowo-bobslejowego, który został całkowicie zniszczony³⁶.

Oceniając początki sportu saneczkowo-bobslejowego w Zakopanem, należy stwierdzić, że tor w Kuźnicach praktycznie od początku XX w. na długie lata stał się areną zmagania sportowców, początkowo z Galicji, później z całej Polski. Przed I wojną światową był to, oprócz torów lwowskich, jedyny tak długi obiekt, wynoszący około 2000 m, na którym można było organizować zawody saneczkarsko-bobslejowe. Z kolei po odzyskaniu niepodległości Kuźnice były do 1930 r. jedynym w Polsce miejscem, w którym uprawiano ten sport. Obiekty lwowskie w tym czasie były mocno zaniedbane, a nawet zamykane dla zawodników. Zyskał na tym tor w Zakopanem, jednak ciągle powodzie skutecznie dewastowały koryto toru. Wielokrotnie podejmowano próby jego odbudowy i unowocześnienia, zmieniały się jednak także ogólnoeuropejskie standardy budowania torów saneczkowo-bobslejowych.

Nową jakość w rozporządzaniu torem i organizacji sportu saneczkowego w Zakopanem zaferowali sportowcy pierwszego w Polsce Klubu Saneczkowego „Tatry”, który działając od 1932 r., dzierżawił tor od fundacji kórnikowej i w krótkim czasie przeprowadził szereg zawodów międzyklubowych oraz konkurs międzynarodowy.

Kolejny już kataklizm pogodowy w lipcu 1936 r. doprowadził do całkowitego zniszczenia toru, którego nie odbudowano przed wybuchem II wojny światowej. Drugim powodem, dla którego nie podjęto tego trudu, było funkcjonowanie w Krynicy od 1930 r. jednego z najnowocześniejszych torów w Europie³⁷. Posiadanie dwóch tego typu obiektów w Polsce nie było zatem konieczne, a dodać należy, że saneczkarstwo zdecydowanie ustępowało w popularności wszystkim konkurencjom narciarskim, hokejowi na lodzie czy łyżwiarstwu.

Bibliografia

A. Źródła

I. Źródła drukowane

Jakubowicz D. (red.), *Księga pamiątkowa byłych gmin żydowskich Wadowic, Andrychowa, Kalwarii i Myślenic*, Izrael 1968 (dostęp MHE).

II. Prasa i czasopisma

„Gazeta Wągrowiecka” 1936

„Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1914–1936

„Nowa Reforma” 1903

³⁶ „Gazeta Wągrowiecka” 1936, nr 155, s. 2.

³⁷ www.krynica.pl/Tor-saneczkowy-c66.html [stan z 12.07.2013].

„Nowiny Codzienne” 1933–1934
„Nowości Illustrowane” 1914–1922
„Nowy Dziennik” 1929
„Podtatrze” 1987
„Przegląd Sportowy” 1922–1934
„Przegląd Zakopiański” 1900–1901
„Słowo Polskie” 1932
„Sport Zimowy” 1932
„Stadjon” 1929
„Wiek Nowy” 1922–1928
„Wierchy” 1948

III. Źródła internetowe

www.fis-ski.com
www.krynica.pl
www.sportowahistoria.pl
www.z-ne.pl
www.zamoyski.pl

B. Literatura

Fischer L., Kapeniak J., Matzenauer M., *Kronika śnieżnych tras*, Warszawa 1977.
Kapeniak J., *Tatrzańskie diabły*, Warszawa 1971.
Młodzikowski G., Ziemilski J.A. (red.), *Narciarstwo. Zarys encyklopedyczny*, Warszawa 1957.
Pręgowski Z., *Dzieje narciarstwa polskiego do 1924 roku*, Warszawa 1994.
Pręgowski Z., *Złota księga narciarstwa polskiego, Karpaty Wschodnie*, Warszawa 1992.
Rak L., Małolepszy E., *Narciarstwo polskie 1888–2008*, Jasło 2009.
Rokicki J., Godlewski P., *Zarys rozwoju sportu żydowskiego na ziemiach polskich*, [w:] Jurek T. (red.), *Z dziejów kultury fizycznej mniejszości narodowych w Polsce w XX wieku*, Gorzów Wlkp. 2007.
Rympel M., *Słowo o Żydach krakowskich w okresie międzywojennym (1918–1939)*, [w:] Gintel J. (red.), *Kopiec wspomnień. Kraków 1890–1939*, Kraków 1964, s. 583–590.
Szatkowski W., *Od Marusarza do Małysza*, Zakopane 2004.

Abstract

Sledge-Bobsleigh Sport in Zakopane to 1939

The origins of sledging in Zakopane, and actually in the whole of Galicia reached 1900 and were related to the activities of Eugeniusz Piasecki in the journal "Przegląd Zakopiański". He has published a series of articles about winter sports, including sledging in Zakopane. His views picked up the present elite of Zakopane, which led to the founding "Sports Association in Zakopane". Before World War I was Kuźnice track, in addition to the tracks of Lviv, the only long object that allows organization of competitions sledge-bobsleigh. As a result of beginning of XX century for many years to become an arena of struggle athletes from across the Poland.

The subject of sledge-bobsleigh sport in Zakopane, in particular issues related to the construction, accessing and activities of sledge tracks have so far been discussed quite sporadically. The aim of this article is to present the sledge-bobsleigh sport in Zakopane, with particular emphasis on competition on the track in Kuźnice until 1939.

Keywords: sport, sledging, bobsleigh, Zakopane.